

Ivana Radačić in Mojca Pajnik (ur.) (2017)

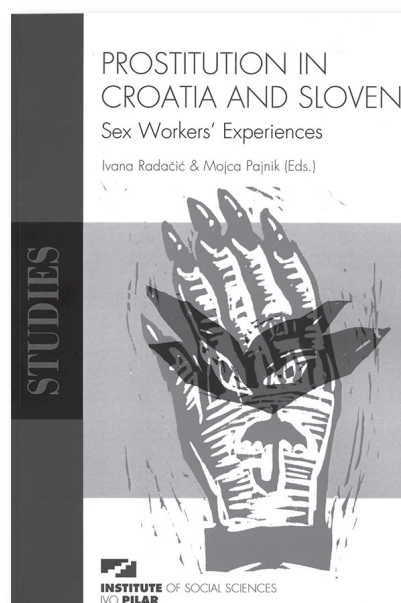
Prostitution in Croatia and Slovenia: Sex workers' experiences

Zagreb: Institute of Social Sciences Ivo Pilar; Ljubljana: Mirovni inštitut, 196 str., ISBN: 978-953-7964-56-6

Monografija je rezultat raziskovalnega dela, ki sta ga vodili Mojca Pajnik v Sloveniji in Ivana Radačić na Hrvaškem v letih 2015/16, da bi ugotovili podobnosti in razlike v politikah do prostitucije v obeh sosednjih državah in analizirali, kako se te politike kažejo v govoru t. i. strokovne javnosti in seksualnih delavk samih. To je pomemben prispevek k razumevanju izhodišča, saj so seksualne delavke v diskurzih o prostituciji večinoma spregledane. Pomembno je poudariti pomanjkanje raziskovalnega interesa za tematiko oz. financiranja teh raziskav, saj to povzroča neinformiranost, nevednost, zato so politike in zakonodaja predvsem vezane na prevladujoča ideološka stališča o prostituciji.

Pomemben fokus raziskovanja je na pripovedih akterk seksualnega dela, ki pokaže na pluralnost izkušenj, pogledov in razumevanja lastnih pozicij, to pa omogoča tudi drugačen pogled na glavna ideološka nasprotovanja med feminizmom drugega vala, ki prostitucijo razume predvsem kot nasilje nad ženskami, njihovo objektivacijo in razvrednotenje, ter med feminizmom tretjega vala, ki prostitucijo razume znotraj svobode seksualnih izbir in enakovrednosti oblik dela, s čimer podprejo gibanja seksualnih delavk proti viktimizaciji in pasivizaciji in za legitimnost seksualnega dela. Cilj raziskave torej ni pozicioniranje v eno ali drugo stališče, temveč prepoznavanje raznovrstnosti realnosti seksualnih delavk in delavcev. Glede na to v monografiji avtorice uporabljajo termina seksualno delo v opisih osebnih izkušenj in prostitucija za označevanje družbenega in političnega konteksta, v katerem se dogaja. Raznovrstnost realnosti raziskujejo na dimenzijah ekonomskih situacij, normativnih seksualnih praks, odnosa med seksualnostjo in identiteto, zakonodajnih okvirjev in kulturnih norm in vrednot iz perspektive vsakdanjega življenja.

Monografija je razdeljena na dva sklopa tekstov o Sloveniji in Hrvaški, uvodno in sklepno, integrativno poglavje. Poglavji o posamezni državi sta strukturirani primerjalno. Najprej glede političnega in zakonodajnega okvirja, ki vpliva na vsakdanje realnosti seksualnih delavk in delavcev tudi zato, ker niso vključeni v načrtovanje politik ali zakonodaje, pri čemer je velika ovira neorganiziranost kot

posledica stigmatizacije. Sledijo teksti o vsakdanji realnosti seksualnih delavk in delavcev, o razsežnosti in strategijah odnosov s klienti, o vlogi policije in zvodnikov ter sklepno poglavje s priporočili za spremembe.

Znanstveni prispevek monografije je pomemben na več ravneh. Na ravni politik in zakonodaje avtorice ugotovijo, da spremembe v smeri dekriminizacije v Sloveniji niso nastale kot posledica poglobljenega premisleka, temelječega na raziskovalnih rezultatih in analizah področja, temveč gre za bolj ali manj reaktivne politike, ki se zgledujejo po nekaterih liberalnejših ureditvah v tujini, zato so ukrepi parcialni. Problem se reducira večinoma na trgovanje z osebami za namen prostitucije, to pa povzroča viktimizacijo seksualnih delavk in delavcev. Podobno se odnos med zvodnikom in seksualno delavko označi praviloma za zlorablajočega, čeprav po pripovedih seksualnih delavk ni nujno tak. Seksualne delavke so v postopkih objektivirane in spregledane, njihovo mnenje ni pomembno. V tem pogledu so marginalizirane in brez moči, da bi vplivale na izide sodnih postopkov, to pa kaže zadrego med moralnimi sodbami o prostituciji (in prostitutkah) in definiranjem prostitucije kot zlorabe in eksploatacije. Na obeh straneh seksualne delavke nimajo možnosti delovati in spregovoriti. Avtorice ugotavljajo, da prevladujoč govor o trgovanju oz. redukcija prostitucije na to izhodišče ne more rešiti vseh drugih izhodišč glede seksualne industrije.

Na ravni študijev vsakdanjega življenja pokažejo na dejstvo, da večina intervjuvank opravlja seksualno delo zaradi preživetja oz. zato, ker dohodki iz zaposlitve ne omogočajo dostojnega življenja. Sicer so življenjske situacije intervjuvank zelo različne, tako glede izobrazbe, zaposlitve, stanovanja in partnerskih odnosov kot tudi osebnih zgodov. Vendar je prav tako pomembno tudi, da nekatere ženske z zadovoljstvom opravljajo seksualno delo, čeprav je fizično in psihološko naporno. Ima značilnosti samozaposlitve v pomenu prevzemanja odgovornosti za vse ravni dela od organizacije, oglaševanja, zagotavljanja prostora do izvedbe. Delo, kot že znano, je povezano s stigmo in marginalizacijo, kar povzroča nevidnost, utišanost in torej prevzemanje tveganj poklica in razkritja hkrati. Čeprav se jim zgodi kaj hudega (npr. posilstvo), o tem ne morejo spregovoriti, razen znotraj dejavnosti, zato pogosto sklepajo partnerstva z drugimi delavkami in se medsebojno varujejo.

Na ravni institucij izkušnje delavk kažejo na ambivalentnost, ki sem jo že nakazala, in sicer na percepcijo seksualnih delavk kot žrtev ali kot »moralno spornih« oseb. Pogosto imajo zaradi stigme slabše zdravstvene storitve, bojijo se, da bi jim odvzeli otroke ali da bi otroci doživeli posledice razkritja njihovega dela. Čeprav s policisti nimajo veliko izkušenj, obstaja bojazen, da jih zaradi stigme ne bodo zaščitili niti v primerih nasilja ali posilstev, zato o tem molčijo. Pomanjkanje politik na področju se kaže tudi v institucionalnih praksah, saj celotna raziskava pokaže, da teh sploh ni, če pa so, so bodisi stigmatizirajoče ali pa viktimizirajoče. Vmesnih možnosti skoraj ni, saj seksualne delavke v obravnavah ne morejo spregovoriti, niso kompetentne govornice, o njih govorijo drugi. In prav to je eden izmed pomembnejših prispevkov monografije k razumevanju problema, ker pokaže na posledice te utišanosti. Intervjuji tudi pokažejo, da so seksualne delavke zelo kompetentne govornice, vendar nakažejo tudi potrebo po tem, da postanejo akterke, da bi lahko vplivale na lastne življenjske poteke. To je pomembno za prihodnje razprave o legalizaciji in regulaciji prostitucije ter o storitvenih dejavnostih, ki so potrebne tako na ravni ohranjanja zdravja kot na področju socialne zaščite, informiranja, izobraževanja in osebnih podpor.

Monografija je izvorno znanstveno delo, temelječe na vključujočem raziskovanju, ki je s tem, ko je dalo glas subjektom raziskovanja, omogočilo tudi raziskovalkam, da so prestopile meje ustaljene vednosti in prispevale nove poglede na prostitucijo in seksualno delo ter odprle polje premisleka tako v znanosti, raziskovanju in družbenih gibanjih kot v politikah.

Vesna Leskošek